

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

SHAPING THE RESEARCH READINESS OF PROSPECTIVE EDUCATORS IN THE FIELD OF PEDAGOGY

У статті порушено проблему формування готовності майбутніх працівників освіти до проведення науково-педагогічних досліджень. Особливу увагу зосереджено на підготовці здобувачів вищої освіти спеціальностей дошкільної, початкової та спеціальної освіти (логопедії), що потребує комплексного підходу до розвитку їх дослідницької компетентності. Проаналізовано сутність і структуру дослідницької компетентності, виділено когнітивний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивний та комунікативний компоненти, які комплексно впливають на результат професійної дослідницької підготовки. Розглянуто сучасні наукові підходи до формування готовності здобувачів освіти до науково-педагогічної діяльності, зокрема через інтеграцію аудиторної та позааудиторної роботи, участь у наукових гуртках, виконання курсових і кваліфікаційних робіт, використання цифрових і міждисциплінарних ресурсів. Значна увага приділяється практико-орієнтованим аспектам підготовки, що включають проведення педагогічних спостережень, експериментальних досліджень, аналіз освітніх програм, моделювання та апробація корекційних й навчальних технологій у межах відповідних спеціальностей. У статті представлено узагальнену концептуальну модель формування готовності майбутніх працівників освіти до досліджень, що поєднує етапи теоретичного навчання, практичного застосування методів та рефлексивного аналізу результатів. Запропоновано рекомендації щодо створення умов для ефективного розвитку дослідницької компетентності майбутніх педагогів, акцентовано увагу на інноваційних, міждисциплінарних і цифрових підходах. Обґрунтовано, що системне формування готовності до науково-педагогічних досліджень сприяє розвитку професійно зрілих, дослідницько-активних педагогів, здатних ефективно впроваджувати інновації в освітню практику та здійснювати педагогічну діагностику. Перспективи подальших досліджень полягають у розвитку методологічних підходів до оцінювання рівня готовності здобувачів освіти, розширенні практико-дослідницьких напрямів та активному використанні сучасних цифрових технологій у проведенні педагогічної діагностики.

Ключові слова: дослідницька компетентність; педагогіка; дошкільна освіта; почат-

кова освіта; цифрові технології в освіті; інноваційне навчання; освітнє середовище; спеціальна освіта.

The article addresses the problem of developing readiness among future educators to conduct scientific and pedagogical research within the context of the modern innovative university environment. Particular attention is devoted to the training of students in preschool, primary, and special education (speech therapy), which requires a comprehensive approach to the development of their research competence. The authors analyze the essence and structure of research competence, identifying its cognitive, operational-activity, motivational-value, reflective, and communicative components, which interact throughout the process of professional preparation. Contemporary scientific approaches to fostering readiness for research activity are considered, including the integration of classroom and extracurricular work, participation in scientific circles, completion of course and qualification papers, as well as the use of digital and interdisciplinary resources. Significant emphasis is placed on practice-oriented aspects of training, such as pedagogical observation, experimental research, analysis of educational programs, and the testing of corrective technologies within relevant specializations. The article proposes a generalized conceptual model for developing research readiness, which integrates stages of theoretical learning, practical application of methods, and reflective analysis of results. Practical recommendations are provided regarding the creation of conditions for the effective development of research competence among future teachers, with a particular focus on innovative, interdisciplinary, and digital approaches. It is substantiated that the systematic formation of readiness for scientific and pedagogical research fosters the development of professionally mature, research-active educators who are capable of effectively implementing innovations into educational practice and ensuring high learning outcomes. Prospects for further research include the advancement of methodological approaches to assessing the level of readiness of students, the expansion of practice-research bases, and the active integration of modern digital technologies into teacher education.

Key words: research competence; pedagogy; preschool education; primary education; digital technologies in education; innovative learning; educational environment; special education.

УДК 377.02

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/87.44>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Фенчик О.М.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього
менеджменту
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми. Вивчення проблеми формування готовності майбутніх працівників освіти до проведення наукових педагогічних досліджень зумовлене низкою чинників. По-перше, інтеграція національної системи освіти до європейського та світового освітнього простору передбачає посилення науково-дослідної складової професійної підготовки педагогів як однієї з ключових вимог сучасних стандартів освіти. По-друге, розширення можливостей

для формальної й неформальної освіти – через грантові програми, академічну мобільність, міжнародні стажування та обміни – потребує від здобувачів умінь опановувати методологію дослідження та впроваджувати її у практику. По-третє, зростає суспільна потреба у створенні й розвитку інклюзивного освітнього середовища, що значною мірою актуалізувалося внаслідок російсько-української війни та нових соціально-педагогічних викликів.

Численні наукові дослідження доводять, що саме залучення здобувачів до науково-дослідної діяльності формує аналітичне мислення, здатність до самостійного здобуття знань і критичного осмислення педагогічних явищ [16; 2; 5]. Для майбутніх вихователів, учителів початкової школи та спеціальних педагогів особливого значення набуває вміння застосовувати дослідницькі підходи до розв'язання практичних завдань, адже саме це визначає ефективність освітнього процесу в умовах оновлених стандартів та сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему готовності майбутніх працівників освіти до проведення наукових педагогічних досліджень розглянуто у працях багатьох учених. Наприклад, М. Головань у рамках цієї теми розглядає структуру і педагогічні умови розвитку поняття «дослідницька компетентність» [6]; Роганова М., Чайка О. та Рашидова С. значну увагу приділяють формуванню науково-дослідної компетентності майбутніх викладачів вищої школи у процесі професійної підготовки, підкреслюючи інтеграцію теоретичних і практичних її складових [16]; Л. Бондаренко аналізує умови формування дослідницьких умінь в умовах магістратури, розглядаючи їх як необхідний елемент професійної підготовки викладачів закладів вищої освіти [2]; Р. Вернидуб досліджував формування дослідницької компетентності у здобувачів освіти-бакалаврів педагогічних університетів. З іншого боку, означену проблематику не можливо розглядати без врахування психологічних предикторів розвитку професійних компетентностей [3]. Зокрема йдеться про особистісну властивість – відповідальність. Так у роботах Г. Беленької [1], Н. Стаднік та Ю. Волинець [4], О. Міщеня та О. Третяк [9] акцентовано, що готовність до дослідницької діяльності передбачає інтеграцію наукової та особистісно-ціннісної складових, сформованої відповідальності, мотивації майбутніх фахівців до пізнання, їхньої здатності до рефлексії та інноваційного мислення.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Попри значну кількість наукових розвідок, вважаємо, що досі недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного формування готовності до науково-педагогічних досліджень майбутніх фахівців дошкільної, початкової та спеціальної освіти. У науковому дискурсі бракує узагальнених підходів щодо інтеграції дослідницької компетентності з іншими складовими професійної готовності педагогів, досі залишається актуальним пошук ефективних педагогічних умов, які б забезпечували практико-орієнтований та дослідницький характер підготовки здобувачів вищої освіти.

Метою статті є наукове обґрунтування особливостей формування готовності майбутніх працівників освіти до проведення науково-педагогічних досліджень, а також виокремлення педагогічних

умов та чинників, що сприяють ефективному розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У працях М. Головань дослідницька компетентність визначається як системоутворююче поняття, що поєднує когнітивний, операційно-діяльнісний та мотиваційно-ціннісний компоненти, а її формування відбувається у процесі професійної підготовки завдяки поєднанню теоретичних знань і практичних дослідницьких умінь та навичок. Учений наголошує, що саме дослідницька компетентність виступає умовою розвитку здатності педагога критично аналізувати освітні явища, виявляти проблемні ситуації та пропонувати науково обґрунтовані шляхи їх розв'язання [5].

Здебільшого науковці поділяють ідею, що дослідницька компетентність має інтегративний характер і виходить за межі суто академічної діяльності майбутніх фахівців. Так, Л. Бондаренко, досліджуючи формування дослідницької компетентності в умовах навчання на магістратурі, підкреслює її роль у становленні майбутнього викладача вищої школи як суб'єкта педагогічного пошуку. Вона наголошує, що опанування дослідницьких умінь сприяє формуванню у здобувачів освіти вміння проектувати навчально-виховні процеси на основі наукових даних та застосовувати методологію педагогічних досліджень для вирішення конкретних освітніх завдань [2]. Подібною позицією дотримується М. Роганова з колегами, які розглядають дослідницьку компетентність як результат інтеграції знань, досвіду та особистісної активності, що сприяє якісному виконанню науково-педагогічних досліджень [16]. Р. Вернидуб, вивчаючи специфіку формування дослідницької компетентності у здобувачів освіти бакалаврського ступеня, які навчаються у педагогічних університетах, доводить, що вже на початкових етапах професійної підготовки варто забезпечувати умови для розвитку базових дослідницьких компетенцій здобувачів. Йдеться передусім про аналіз наукових джерел, роботу з емпіричними даними, формулювання та перевірку гіпотез. У такий спосіб, на його думку, забезпечується послідовність між освітніми рівнями й формується фундамент для подальшого поглиблення компетентностей на етапі магістерської та аспірантської підготовки [3].

Зміст та сутність поняття «дослідницька компетентність» тісно пов'язані і з особистісними характеристиками майбутнього педагога. Г. Беленька підкреслює, що професійна компетентність вихователів дошкільних закладів невіддільна від сформованого дослідницького ставлення до власної практики, що передбачає постійне вдосконалення педагогічних дій на основі аналізу й самоаналізу [1]. Питання відповідальності як складової готовності до дослідницької діяльності також висвітлюють Ю. Волинець і Н. Стаднік, які наголошують, що

саме відповідальність за результати власних педагогічних рішень формує готовність майбутнього педагога до системного наукового пошуку [4]. О. Міщенко та О. Третяк також розглядають професійно-педагогічну відповідальність як важливий чинник реалізації дослідницької компетентності, адже без внутрішньої готовності брати на себе відповідальність за освітні новації науково-дослідна діяльність втрачає практичну значущість [9].

Загалом, аналіз праць засвідчує, що дослідницька компетентність не може розглядатися лише як сукупність технічних умінь, вона ґрунтується на більш широких соціокультурних та особистісних чинниках. Про це йдеться зокрема у працях О. Злобіної [7], А. Ручки та А. Наумової [10], Є. Сап'ян та милославської О. [11], а також працях зарубіжних авторів: Covey S [13], Czygier S. [14], а також Minczanowska A [15]. Дослідники підкреслюють важливість розвитку особистісної зрілості, ціннісних орієнтацій та свободи відповідального вибору як чинників, що безпосередньо впливають на здатність особистості реалізувати дослідницький потенціал. У цьому контексті можна стверджувати, що дослідницька компетентність – інтегративна категорія, яка синтезує схильність до наукових досліджень, наявність сформованих необхідних професійних якостей та особистісні характеристики здобувачів освіти.

Отже, дослідницька компетентність майбутніх працівників освіти визначається як багаторівневе утворення, що поєднує знання про методологію й методи науково-педагогічних досліджень, практичні вміння їх здійснення, а також особистісно-ціннісні якості, що забезпечують відповідальне й усвідомлене ставлення до наукової діяльності. Її формування є не лише важливою умовою професійної підготовки, а й запорукою розвитку педагогічної науки загалом. У науковій літературі структура дослідницької компетентності визначається як багатокомпонентна система, що поєднує різні рівні знань, умінь і особистісних якостей. Найпоширенішим є підхід до її аналізу через призму аналізу когнітивного, операційно-діяльнісного та мотиваційно-ціннісного компонентів [6; 2; 16]. Когнітивний компонент охоплює систему наукових знань, пов'язаних із методологією та методами педагогічних досліджень. Він передбачає володіння понятійним апаратом, знанням етапів і логіки наукового пошуку, умінням орієнтуватися у сучасних педагогічних концепціях та інноваційних технологіях. Згідно переконань М. Голованя, когнітивний компонент виступає основою для усвідомленого та критичного аналізу освітніх явищ [6], тоді як Л. Бондаренко наголошує на важливості його постійного оновлення відповідно до динаміки наукового знання [2].

Операційно-діяльнісний компонент дослідницької компетентності включає вміння і навички здійснювати власне дослідницьку діяльність:

визначати проблему, формувати гіпотези, добирати адекватні методи, збирати та інтерпретувати емпіричні дані, здійснювати статистичний і якісний аналіз. Роганова М., Чайка О. та Рашидова С. вказують, що цей компонент тісно пов'язаний із розвитком практичного досвіду здобувачів освіти у виконанні науково-дослідних завдань, курсових і кваліфікаційних робіт [16]. Вернидуб Р. акцентує на необхідності раннього залучення здобувачів освіти до дослідницьких практик, що забезпечує поступове ускладнення операційних дій і підвищує їхню самостійність. Здобувач поступово удосконалює навички пошуку, аналізу та інтерпретації інформації із наукових джерел, що зрештою також сприяє концентрації на найбільш конгруентній тематиці, яка відповідатиме уподобанню здобувача [3].

Мотиваційно-ціннісний компонент репрезентує внутрішні установки, інтерес до наукового пошуку, прагнення до самореалізації та професійного зростання. Він поєднує готовність брати на себе відповідальність за результати дослідницької діяльності та усвідомлювати її соціальну значущість. Як зазначають Волинець Ю і Стаднік Н., саме відповідальність є визначальним фактором становлення готовності до досліджень у майбутніх педагогів [4]. Міщенко О. і Третяк О. розглядають професійно-педагогічну відповідальність як невід'ємний елемент реалізації дослідницької компетентності, що забезпечує поєднання наукових знань з практичними освітніми завданнями [9].

Окремі науковці пропонують розширені структури дослідницької компетентності. Так, Головань М. виділяє ще рефлексивний компонент, що передбачає здатність до критичного аналізу результатів власної діяльності, а також комунікативний, пов'язаний із вмінням презентувати результати досліджень у науковому середовищі [5]. Подібну думку підтримує Беленька Г., наголошуючи, що педагог-дослідник повинен не лише здійснювати пошукову діяльність, а й інтегрувати її у власну професійну практику через самоаналіз та співпрацю з колегами [1].

Отже, можемо сказати, що дослідницька компетентність є інтегративним утворенням, структура якого включає когнітивний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний, а також рефлексивний і комунікативний компоненти. Їхня єдність забезпечує не лише здатність майбутнього педагога до здійснення науково-педагогічних досліджень, але й формує його професійну ідентичність як суб'єкта діяльності в освітньому середовищі. Водночас, формування готовності майбутніх працівників освіти до проведення науково-педагогічних досліджень є багатовимірним процесом, який потребує врахування специфіки окремих освітніх спеціальностей. Наприклад, у межах підготовки фахівців дошкільної, початкової та спеціальної освіти (логопедії) цей процес поєднує набуття

теоретико-методологічних знань, розвиток практичних дослідницьких умінь і формування особистісно-ціннісних орієнтацій, спрямованих на відповідальне здійснення наукової діяльності.

Для майбутніх фахівців дошкільної освіти дослідницька компетентність набуває особливого значення у зв'язку з потребою створення інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток дітей раннього та дошкільного віку. Г. Беленька зазначає, що професійна компетентність вихователя невіддільна від його здатності критично аналізувати педагогічні ситуації та впроваджувати зміни на основі дослідницької діяльності. Формування готовності до науково-педагогічних досліджень у майбутніх вихователів передбачає опанування методів психолого-педагогічної діагностики, аналізу розвитку дітей, вивчення ефективності виховних програм. Важливою умовою є також інтеграція дослідницької активності здобувачів із практикою роботи в закладах дошкільної освіти, що забезпечує рефлексію та осмислення результатів власних педагогічних рішень [1].

У системі підготовки майбутніх педагогів початкової школи дослідницька діяльність пов'язана з необхідністю забезпечення якості початкової освіти в умовах модернізації стандартів та підвищених суспільних очікувань. Коновальчук І., Вишнівська Н., Прошкуратова Т., Кобаль Б. та Саєнко Ю. підкреслюють, що формування готовності до досліджень у майбутніх педагогів початкових класів є невід'ємним аспектом їхньої професійної підготовки. Цей процес включає оволодіння методами аналізу навчальних програм, вивчення ефективності дидактичних засобів і педагогічних технологій, проведення експериментальної перевірки нових форм організації освітнього процесу. Значну роль відіграє розвиток умінь працювати з науковими джерелами, формулювати й перевіряти гіпотези щодо вдосконалення навчально-виховної діяльності [8]. Важливо також підкреслити значення формування у здобувачів відповідального ставлення до результатів власної діяльності, що розглядається як складова професійно-педагогічної відповідальності [9].

Особливу специфіку також має формування готовності до науково-педагогічних досліджень у майбутніх фахівців спеціальної освіти, зокрема логопедів. У цій сфері дослідницька діяльність спрямована на вивчення порушень мовленнєвого розвитку, пошук ефективних методів корекції та розробку інноваційних логопедичних технологій. М. Головань підкреслює, що формування дослідницької компетентності спеціального педагога потребує розвитку не лише загальнопедагогічних, а й спеціалізованих умінь, зокрема застосування діагностичних методик, аналізу результатів корекційно-розвивальної роботи, міждисциплінарної інтеграції знань із психології,

дефектології та педагогіки [5]. Логопед-дослідник має вміти проєктувати експериментальні програми, оцінювати їхню результативність і формувати наукові висновки, що можуть бути впроваджені в практику роботи закладів освіти.

Таким чином, формування готовності майбутніх педагогів до проведення науково-педагогічних досліджень у межах спеціальностей «дошкільна освіта», «початкова освіта» та «спеціальна освіта (логопедія)» має здійснюватися на основі інтеграції когнітивного, діяльнісного та ціннісного аспектів. Когнітивний аспект забезпечує засвоєння теоретико-методологічних знань, діяльнісний – розвиток практичних умінь проведення досліджень, а ціннісний – формування відповідального ставлення до наукової діяльності та готовності впроваджувати результати досліджень у власну професійну практику. В умовах інноваційного університетського середовища таке формування передбачає поєднання аудиторної, практичної та науково-дослідної роботи, що у своїй сукупності створює підґрунтя для становлення майбутнього педагога як активного суб'єкта педагогічної науки й практики.

Одним із напрямів удосконалення підготовки здобувачів вищої освіти у галузі педагогічної освіти є інтеграція дослідницького компоненту у навчальні плани. Це означає включення до освітніх програм дисциплін, спрямованих на засвоєння методології педагогічних і психологічних досліджень, організації навчально-дослідницьких практик, а також забезпечення систематичного виконання здобувачами завдань, що потребують застосування наукових методів досліджень [8]. У підготовці фахівців дошкільної освіти акцент доцільно робити на практико-орієнтованих дослідженнях: спостереження за дитиною, аналіз освітнього середовища, діагностика розвитку та поведінки вихованців [1]. Майбутні вчителі початкової школи можуть опанувати навички організації педагогічного експерименту, вміння працювати з результатами навчальної діагностики та формулювати наукові висновки, що підтверджується дослідженнями М. Роганової та її колег [16]. Натомість підготовка логопедів потребує зосередження на експериментально-корекційних методиках, перевірці ефективності спеціальних програм і розробок, що вимагає від здобувачів освіти поєднання педагогічних, психологічних та медичних знань [5].

Важливим засобом формування дослідницької компетентності виступає активне залучення здобувачів освіти до роботи наукових гуртків, участі у студентських конференціях і проблемних групах, що сприяє розвитку умінь формулювати гіпотези, опрацьовувати наукові джерела та представляти результати власних досліджень. Як зазначає Л. Бондаренко, саме наставництво науково-педагогічних працівників і поступове включення здобувачів освіти у дослідницькі спільноти підвищують

їхню готовність до самостійної наукової роботи [2]. Важливим етапом також є написання курсових і кваліфікаційних робіт, які мають мати не лише реферативний, але й емпіричний характер, забезпечуючи студентам досвід проходження всіх етапів наукового пошуку: від постановки проблеми до аналізу результатів [3].

Сучасний етап розвитку педагогічної науки висуває особливі вимоги до цифрової компетентності майбутніх педагогів. Оволодіння сучасними програмами статистичного аналізу, електронними базами даних, інструментами онлайн-опитувань і цифровими ресурсами для корекційної роботи є невід'ємною складовою підготовки педагогів нового покоління [8]. Це набуває особливої ваги у сфері спеціальної освіти, де логопеди застосовують мультимедійні технології для діагностики й корекції мовленнєвих порушень.

Не менш значущим є формування ціннісно-мотиваційного ставлення здобувачів освіти до наукової діяльності. Як слушно підкреслюють Ю. Волинець та Н. Стаднік, відповідальність як особистісна характеристика виступає важливою складовою готовності до професійної діяльності педагога [4]. Отже, можемо сказати, що ефективне формування готовності майбутніх педагогів до науково-дослідної діяльності передбачає реалізацію комплексу взаємопов'язаних процедур: інтеграцію дослідницької складової в освітній процес, застосування проблемно-дослідницьких завдань, наставництво, розвиток цифрової компетентності та ціннісного ставлення до науки. У результаті забезпечується розвиток когнітивного, операційного й мотиваційного компонентів дослідницької компетентності. Таким чином, майбутні вихователі, учителі початкової школи та логопеди здобувають не лише знання й уміння, необхідні для проведення науково-педагогічних досліджень, але й формують внутрішню готовність до постійного професійного самовдосконалення.

На основі викладеного можемо сформулювати етапи формування готовності майбутніх педагогів до проведення науково-педагогічних досліджень:

- інформаційно-підготовчий етап, який передбачає засвоєння студентами базових теоретичних знань із методології та методів педагогічних досліджень, ознайомлення з науковою літературою та сучасними дослідницькими практиками;

- практико-орієнтований етап, який реалізується через виконання навчально-дослідницьких завдань, курсових і кваліфікаційних робіт, а також участь у наукових гуртках і проблемних групах, що дозволяє відпрацьовувати методи збору та аналізу даних, формулювати гіпотези та оцінювати ефективність педагогічних рішень;

- рефлексивно-аналітичний етап, який спрямований на критичний аналіз власної дослідницької діяльності, оцінку результатів, формулювання

висновків і рекомендацій для практичного застосування знань у професійній діяльності.

Щодо умов ефективного формування готовності майбутніх педагогів до проведення науково-педагогічних досліджень варто виокремити інноваційне університетське середовище, що забезпечує поєднання аудиторних і позааудиторних форм навчання, включаючи наукові гуртки та доступ до сучасних технологій; педагогічне наставництво, що передбачає консультації викладачів та наукових керівників; наявність практико-дослідницької бази, що дозволяє застосовувати теоретичні знання в реальних освітніх умовах; розвинута цифрова компетентність, що передбачає оволодіння програмним забезпеченням для статистичного й якісного аналізу педагогічних даних; мотиваційне і ціннісне середовище, що стимулює внутрішню зацікавленість до наукового пошуку та професійного.

Таким чином, узагальнена концептуальна модель формування готовності майбутніх працівників освіти до науково-педагогічної діяльності забезпечує цілісність процесу підготовки, поєднуючи теоретичні знання, практичні уміння та внутрішню мотивацію. Вона демонструє, що підготовка педагогів у межах дошкільної, початкової та спеціальної освіти є системним і поступовим процесом, що створює умови для розвитку дослідницької компетентності, інтегрує знання й практику, а також формує у здобувачів освіти готовність до інноваційної професійної діяльності.

Висновки. Формування готовності майбутніх педагогів до науково-педагогічних досліджень є фундаментальною складовою сучасної професійної підготовки. Цей процес поєднує засвоєння теоретичних знань, розвиток практичних умінь та формування ціннісно-мотиваційної готовності до дослідницької діяльності, що дозволяє педагогам критично оцінювати освітні практики, генерувати інноваційні рішення та впроваджувати їх у професійну діяльність. У перспективі розвиток теми передбачає удосконалення концептуальних моделей дослідницької компетентності, активне використання цифрових і міждисциплінарних ресурсів, а також розширення практико-дослідницьких баз у навчальних закладах. Такий підхід сприяє формуванню професійно зрілих, активних здобувачів вищої освіти, здатних гнучко реагувати на сучасні виклики освітньої практики та підтримувати постійний процес власного професійного вдосконалення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Беленька, Г. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*, 2012. № 4. С. 114–119.
2. Бондаренко Л. Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищих навчаль-

них закладів в умовах магістратури : автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Старобільськ, 2015. 20 с.

3. Вернидуб Р. Формування дослідницької компетентності здобувачів освіти-бакалаврів педагогічних університетів. *Рідна школа*. 2012. № 6. С. 58–62.

4. Волинець Ю. Стадник Н. Проблема відповідальності як складової професійної готовності майбутнього дошкільного педагога в позааудиторній діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 8.1. С. 33–37.

5. Головань М. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2012. №5(23). С. 196–205.

6. Головань М. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць*, 2012. Випуск VII. С. 55–62.

7. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. Київ: Інститут соціології НАН України. 2004. 400 с.

8. Коновальчук І., Вишнівська Н., Прошкураторова Т., Кобаль В., Сасенко Ю. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення науково-педагогічних досліджень. *Наука і техніка сьогодні*, 2023. № 7(21). С. 348–359.

9. Міщеня О., Третяк О. Сутність професійно-педагогічної відповідальності майбутнього вчителя початкової школи. *Нова педагогічна думка*, 2019. № 99(3). С. 122–127.

10. Ручка А., Наумова М. Цінності і типи ціннісної ідентифікації у сучасному соціумі. В: Українське суспільство 1992-2013, стан і динаміка змін: *Соціологічний моніторинг*. Київ: Інститут соціології НАН України. 2013.

11. Сап'ян Є. Милославська О. Відповідальність як особистісна характеристика. *Особистість, суспільство, закон*, 2019. С. 133–136.

12. Слодиницька Ю. Формування науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти в умовах інноваційного університетського середовища. *Академічні візії*. Випуск 42/2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15395564>

13. Covey S. R. 7 nawyków skutecznego działania, przeł. Poznań: I. Majewska-Opieka. 2003. 350 s.

14. Czygier S. Odpowiedzialność jako jedna z głównych cech nauczyciela profesjonisty : w świetle teorii i praktyki. *Problemy Profesjologii*, 2008. № 1. S. 71–76.

15. Minczanowska A. Wolność i odpowiedzialność jako kryterium podmiotowości. *Cieszyński Almanach Pedagogiczny*, 2018. T. 5 (2016). S. 47–53

16. Roganova M., Chaika O., Rashydova S. Formation of research competence of future higher school teachers in the process of professional training. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць*. № 1 (100), 2021. С. 175–182.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025
Дата публікації: 20.11.2025